

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**ДО ПІДГОТОВКИ ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ НА
ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»**

Методичні рекомендації до підготовки та захисту кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» / Упорядники: Н. М. Мединська, О. В. Ярошенко. Приватний вищий навчальний заклад «МЕГУ імені академіка Степана Дем'янчука». Рівне. 2024. 22 с.

Рецензенти:

Груба Таміла Леонідівна, доктор педагогічних наук, професор, декан історико-філологічного факультету Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»;

Грицай Наталія Богданівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри природничих наук з методиками навчання Рівненського державного гуманітарного університету.

Методичні рекомендації розкривають загальні положення підготовки кваліфікаційної роботи, вказівки до виконання та захисту. Здобувачі вищої освіти мають змогу ознайомитися із вимогами до змісту, структури та оформлення кваліфікаційної роботи, вимогами до викладу та представлення кваліфікаційної роботи на здобуття ступення вищої освіти «бакалавр».

Схвалено зі змінами на засіданні Науково-методичної комісії Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». Протокол №-7 від 19.03.2024 р.

ЗМІСТ

	ст.
Загальні положення	4
Розділ 1. Загальні засади наукових досліджень	5
1.1. Методи наукових досліджень	5
Розділ 2. Кваліфікаційне дослідження.....	7
2.1. Загальні вимоги до кваліфікаційної роботи.....	7
2.2. Вимоги до структурних елементів кваліфікаційної роботи.....	8
2.3. Структура кваліфікаційної роботи	9
Розділ 3. Оформлення та захист кваліфікаційної роботи.....	10
3.1. Вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи.....	10
3.2. Підготовка до захисту кваліфікаційної роботи.....	11
3.3. Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи.....	11
Додатки.....	12

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Методичні рекомендації до підготовки та захисту кваліфікаційних робіт на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти розроблені на підставі Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII (від 15.05.2019 р.) та «Положення про організацію освітнього процесу ПВНЗ Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», ухваленого рішенням Вченої ради від 31.08.2020 року, протокол № 1 уведеними наказом ректора №031/77- ОД від 31.08.2020 р.

Кваліфікаційна робота на здобуття рівня вищої освіти першого (бакалаврського) – це самостійне наукове дослідження, виконане студентом на завершальному етапі його навчання в університеті, на підставі публічного захисту. Атестаційна комісія визначає рівень теоретичної та практичної підготовки випускника, його готовність до самостійної роботи за фахом та приймає рішення про присвоєння йому кваліфікації.

Тема кваліфікаційної роботи повинна бути направлена на вирішення актуальних питань освіти та науки, проблем розвитку країни, яка характеризується елементами наукової новизни та має практичну цінність.

Теми кваліфікаційних робіт розробляються і затверджуються на засіданні кафедр університету та погоджуються деканом факультету, проректором з навчально-методичної роботи і проректором з наукової роботи до початку другого навчального року навчання студентів для здобуття ступеня вищої освіти магістра.

Здобувачі вищої освіти самостійно вибирають теми кваліфікаційного дослідження із запропонованого кафедрою переліку та погоджують їх з науковими керівниками. За бажанням студент може запропонувати власну тему кваліфікаційної роботи та погодити її з науковим керівником.

Перелік наукових керівників кваліфікаційних робіт пропонують завідувачі кафедр. При цьому керувати кваліфікаційними роботами можуть тільки наукові та науково-педагогічні працівники з науковим ступенем доктора і кандидата наук (доктора філософії), або вченим звання професора і доцента.

Наукова робота виконується студентами згідно з виданим завданням на кваліфікаційну роботу на здобуття ступеня вищої освіти бакалавра та календарного плану затвердженого науковим керівником (Додаток А).

Попередній захист кваліфікаційної роботи здійснюється на засіданні випускової кафедри і має на меті визначення рівня готовності здобувача вищої освіти до офіційного захисту роботи. Попередній захист робіт проводиться не пізніше ніж за 30 днів до передбачуваної дати її захисту. Кваліфікаційна робота повинна пройти перевірку на наявність плагіату. Для перевірки наукових робіт на наявність академічного плагіату університетом підписано договір про надання послуг з ТОВ «ПЛАГІАТ». Опрацювання поданих на перевірку робіт проводиться як із використанням внутрішньої університетської бази даних, так і за відкритими ресурсами в мережі Інтернет. Під час прийняття остаточного рішення враховується специфіка роботи. Результат перевірки формалізується у довідці, що є невід'ємною частиною оригінала, яка генерується засобами програмного комплексу StrikePlagiarism.com.

Підготовлена здобувачем освіти кваліфікаційна робота повинна бути подана на випускову кафедру не пізніше, ніж за 14 днів до передбачуваної дати її захисту.

Після отримання кваліфікаційної роботи завідувач кафедри повинен передати її на зовнішнє рецензування. Рецензенти повинні надати студенту рецензію на кваліфікаційну роботу (Додаток Б) упродовж 3-х днів від дня її отримання.

До публічного захисту кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти допускається за умови подання на кафедру зшитого кваліфікаційної роботи, завдання на її виконання, рецензії, направлення деканату з відгуком наукового керівника, роздаткового та ілюстративного матеріалів, а також документів, які підтверджують апробацію результатів кваліфікаційного дослідження (сертифікати про участь у конференціях, наукові публікації тощо) та довідки про результати перевірки на наявність плагіату.

В кінці оформленої роботи повинні бути прошиті три файли, в які поміщаються завдання на кваліфікаційну роботу на здобуття ступеня вищої освіти бакалавра, рецензія, направлення деканату з відгуком наукового керівника та довідка про результати перевірки на наявність плагіату.

З метою уніфікації процедури підготовки та захисту бакалаврських робіт, кафедри розробляють методичні вказівки (рекомендації для їх виконання).

РОЗДІЛ 1

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1.1. Загальні засади наукових досліджень

Наукові дослідження направлені на вирішення важливих наукових проблем або конкретних наукових завдань, які забезпечать більше ефективне функціонування окремих галузей і реалізації окремих процесів (наприклад: сприятимуть соціально-економічному розвитку країни, регіону, або підприємства (установи); забезпечать умови для кращого викладання та вивчення окремих освітніх компонентів в закладах дошкільної, загальної середньої та вищої освіти, підвищать ефективність правового законодавства України; дозволять розробити та впровадити нові інформаційні технології та ін.).

Метою наукових досліджень є виявлення нових, раніше невідомих явищ, фактів, висновків, рекомендацій, закономірностей або ж *уточнення* відомих раніше, але недостатньо досліджених.

Особа, яка проводить наукові дослідження, використовуючи широку ерудицію та творчі навички, повинна *критично* осмислювати наукову інформацію, оцінювати її переваги та недоліки, креативно мислити, знаходити власні розв'язання, пропонувати нові наукові ідеї, вміти працювати з науковими приладами, комп'ютерною технікою, проводити самостійно експерименти, накопичувати й аналізувати необхідні факти, узагальнювати їх, систематизувати, теоретично пояснювати, оформляти у вигляді наукових звітів, статей, доповідей, монографій, патентів та володіти навичками наукової організації творчої праці.

Накопичення наукових фактів під час дослідження є творчим процесом, в основі якого лежить творчий задум дослідника, його ідея.

Отже, *ключова відмінність* між вивченням і дослідженням полягає в тому, що при вивченні особа сприймає пропонований їй матеріал як доконаний (однозначний, незаперечний) факт, а під час дослідження – намагається в кожному явищі, факті, процесі знайти недосконалості (невідповідності, недопрацювання, не виявлені закономірності, закони, факти, елементи та ін.) та знайти шляхи для їх вирішення.

Результатом наукових досліджень є нові науково-обґрунтовані теоретичні (фундаментальні) положення або експериментальні (прикладні) результати.

1.2. Методи наукових досліджень

У процесі проведення наукового дослідження використовують загальні та спеціальні *методи пізнання*.

Загальні методи пізнання використовуються протягом всього дослідницького процесу, в різноманітних наукових сферах. Вони *поділяються на*:

- методи емпіричного дослідження (спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент);
- методи, що використовуються як на емпіричному, так і на теоретичному рівні дослідження (абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання);
- методи теоретичного дослідження (ідеалізація, формалізація, аксіоматичний метод, гіпотеза та припущення, історичний метод, системний підхід).

Спеціальні методи характерні для певних сфер наукового знання. Вони мають специфічний характер, тому, що розробляються та удосконалюються в конкретних, спеціальних науках. Ці методи визначаються характером об'єкта, який досліджується. Це соціологічні, економіко-статистичні, картографічні та інші методи.

Історичний метод дає змогу дослідити виникнення, формування і розвиток процесів та подій у хронологічній послідовності з метою виявлення внутрішніх і зовнішніх зв'язків, закономірностей і суперечностей. Цей метод переважно використовуються у суспільних науках.

Системний підхід полягає у комплексному дослідженні великих і складних об'єктів (систем) як єдиного цілого із узгодженням функціонування усіх елементів і частин. Відповідно до цього принципу

потрібно вивчати кожний елемент системи у його зв'язку та взаємодії з іншими елементами, виявити вплив властивостей окремих частин системи на її поведінку загалом.

Ускладнення завдань та об'єктів дослідження викликає необхідність розділення (декомпозиції) системи на системи нижчого рівня (підсистеми), які досліджуються автономно, причому з обов'язковим урахуванням подальшого узгодження цілей кожної підсистеми із загальною метою системи. Таким чином створюється ієрархія системи.

Теорія – це система знань, яка описує і пояснює сукупність явищ певної частки дійсності та зводить відкриті в цій галузі закони до єдиного об'єднувального витоку.

Теорія будується на результатах, отриманих на емпіричному рівні досліджень.

Тому вирішальною основою наукового пізнання є практика. Її роль полягає в створенні матеріально-технічних засобів наукового дослідження.

Наукове пізнання покликане освітлювати шлях практиці, надавати теоретичні основи для розв'язання практичних проблем.

Спостереження – це систематичне цілеспрямоване вивчення об'єкта. Для того щоб спостереження було ефективним, воно повинно відповідати таким *вимогам*: завчасному задуму, планомірності, цілеспрямованості, активності, систематичності.

Порівняння – це процес встановлення подібності або відмінностей предметів і явищ дійсності, а також знаходження загального, притаманного двом або кільком об'єктам. Метод порівняння досягне результату, якщо він відповідати таким вимогам: можуть порівнюватися лише ті явища, між якими можлива певна об'єктивна спільність; порівняння має здійснюватися за найважливішими, суттєвими (щодо конкретного завдання) рисами.

Вимірювання – це визначення числового значення певної величини за допомогою одиниці виміру. Вимірювання передбачає наявність таких основних елементів: об'єкта вимірювання, еталона, вимірювальних приладів, методу вимірювання.

Експеримент – це такий метод вивчення об'єкта, за яким дослідник активно та цілеспрямовано впливає на нього завдяки створенню штучних умов або використанню природних умов, необхідних для виявлення відповідної властивості. Експерименти проводять в таких випадках: при спробі виявлення раніше невідомих властивостей об'єкта; при перевірці правильності теоретичних побудов; при демонструванні явищ.

Абстрагування – це відхід у думці від несуттєвих властивостей, зв'язків, відношень предметів і виділення кількох рис, котрі цікавлять дослідника. Процес абстрагування має два ступені. Перший – виділення найважливішого в явищах і встановлення в явищах того, на що можна не зважати. Другий – реалізація можливостей абстрагування. Його суть полягає в тому, що один об'єкт замінюється іншим, простішим, що виступає як модель першого.

Аналіз і синтез. *Аналіз* – це метод пізнання, який дає змогу поділяти предмети дослідження на складові частини і їх (ці частини) аналізувати. *Синтез* – навпаки, припускає з'єднання окремих частин, або рис предмета в єдине ціле, тобто робити висновок про предмет в цілому за характеристиками (закономірностями) його окремих елементів. Аналіз і синтез взаємопов'язані, вони являють собою єдність протилежностей.

Індукція та дедукція. Дедуктивною звать таку розумову конструкцію, в якій висновок щодо якогось елемента множини робиться на підставі знання загальних властивостей всієї множини. Змістом *дедукції* як методу пізнання є використання загальних наукових положень при дослідженні конкретних явищ.

Під *індукцією* розуміють перехід від часткового до загального, коли на підставі знання про частину предметів класу робиться висновок щодо класу загалом.

Дедукція та індукція – взаємопротилежні методи пізнання.

Моделювання – це метод, який ґрунтується на використанні моделі як засобу дослідження явищ і процесів природи. Моделі – це такі системи, що замінюють об'єкт пізнання і є джерелом інформації про нього. Метод моделювання передбачає: постановку завдання; створення або вибір моделі; дослідження моделі; перенесення знань з моделі на оригінал.

Ідеалізація – це конструювання подумки об'єктів, які не існують насправді або практично не здійснені (наприклад, абсолютно тверде тіло, абсолютно чорне тіло). Мета ідеалізації: позбавити

реальні об'єкти деяких притаманних їм властивостей і подумки наділити ці об'єкти певними нереальними і гіпотетичними властивостями.

Формалізація – це метод вивчення різноманітних об'єктів шляхом відображення їхньої структури у знаковій формі за допомогою штучних мов, наприклад мовою математики.

Аксиоматичний метод – це метод побудови наукової теорії, за якою деякі твердження приймаються без доведень, а всі інші знання виводяться з них відповідно до певних логічних правил.

Гіпотеза та припущення. Гіпотези, як і ідеї, мають імовірнісний характер (дослідник припускає, що певне явище, факт, закономірність існують), тому в процесі дослідження їх необхідно обґрунтовувати. Гіпотеза висувається з надією, що вона стане достовірним знанням.

Розвиток гіпотези відбувається за трьома стадіями:

- накопичення фактичного матеріалу і висловлювання на його основі припущень;
- формування гіпотези та розгортання на її базі прийнятної теорії;
- перевірка отриманих результатів на практиці та уточнення гіпотези. Якщо під час перевірки гіпотеза підтвердиться, то вона перетворюється на наукову теорію.

Історичний метод дає змогу дослідити виникнення, формування і розвиток процесів і подій у хронологічній послідовності з метою виявлення внутрішніх і зовнішніх зв'язків, закономірностей і суперечностей. Цей метод переважно використовуються у суспільних науках.

Системний підхід полягає у комплексному дослідженні великих і складних об'єктів (систем) як єдиного цілого із узгодженням функціонування усіх елементів і частин. Відповідно до цього принципу потрібно вивчати кожний елемент системи у його зв'язку та взаємодії з іншими елементами, виявити вплив властивостей окремих частин системи на її поведінку загалом.

Ускладнення завдань та об'єктів дослідження викликає необхідність розділення (декомпозиції) системи на системи нижчого рівня (підсистеми), які досліджуються автономно, причому з обов'язковим урахуванням подальшого узгодження цілей кожної підсистеми із загальною метою системи. Таким чином створюється ієрархія системи.

Теорія – це система знань, яка описує і пояснює сукупність явищ певної частки дійсності та зводить відкриті в цій галузі закони до єдиного об'єднувального витоку.

Теорія будується на результатах, отриманих на емпіричному рівні досліджень.

Тому вирішальною основою наукового пізнання є практика. Її роль полягає в створенні матеріально-технічних засобів наукового дослідження.

Наукове пізнання покликане освітлювати шлях практиці, надавати теоретичні основи для розв'язання практичних проблем.

РОЗДІЛ 2

КВАЛІФІКАЦІЙНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Загальні вимоги до кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота виконується здобувачем освіти з метою оцінки його здатності вибирати для дослідження актуальну проблематику, опрацьовувати праці провідних науковців з цієї проблеми, проводити аналіз об'єкта та предмета дослідження, виявляти проблемні питання та пропонувати науково-обґрунтовані шляхи для їх вирішення.

Результатом кваліфікаційної роботи, як завершеного наукового студентського дослідження, повинні бути запропоновані її виконавцем теоретичні та практичні рекомендації для вирішення проблемних питань, виявлених в процесі аналізу об'єкта та предмета дослідження.

При цьому, кваліфікаційна робота повинна містити *науково-обґрунтовані результати* проведених студентом теоретичних та експериментальних досліджень, які розв'язують *конкретне наукове завдання*, що має важливе значення для певного напрямку науки та виду діяльності.

Оскільки кваліфікаційна робота має *прикладне значення*, вона, додатково до основного текст, повинна містити відомості та документи, що *підтверджують практичне використання* (апробацію) отриманих здобувачем результатів.

Запропоновані студентом рішення досліджуваної проблеми, потрібно добре аргументувати і критично оцінити порівняно з уже відомими.

Метою будь-якої наукової праці є виявлення нових фактів, висновків, рекомендацій, закономірностей або ж уточнення відомих раніше, але недостатньо досліджених.

Отже, кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» повинна містити в собі науковий результат, тобто *невідомі раніше рішення досліджуваної проблеми*.

Виконання кваліфікаційної роботи починається із вибору теми дослідження.

При цьому, назва бакалаврської роботи має бути якомога коротшою, відповідати обраній науковій спеціальності та суті розв'язання наукової проблеми, вказувати на мету і предмет дослідження.

2.2. Вимоги до структурних елементів кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота повинна містити такі структурні елементи:

- титульний аркуш;
- УДК, анотації (5-8 рядків) та ключові слова (3-5) українською і англійською мовами, які потрібно навести на 1-му аркуші;
- зміст;
- перелік умовних позначень (за необхідності);
- основну частину: вступ, розділи, висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідності).

У вступі (на 2-3 аркушах) подається загальна характеристика роботи в такій послідовності:

- актуальність теми;
- зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами;
- мета і завдання дослідження;
- об'єкт і предмет дослідження;
- методи дослідження;
- інформаційне забезпечення дослідження;
- наукова новизна одержаних результатів;
- практичне значення одержаних результатів;
- апробація результатів дослідження.

Розкриваючи *актуальність* та доцільність вибору теми дослідження, необхідно коротко визначити сутність наукового завдання.

Після цього необхідно *зазначити науковців*, які досліджували цю проблему раніше. Висвітлити їхні основні наукові здобутки з посиланням на використані літературні джерела, та виділити не вирішену частину проблеми, вирішенню якої буде присвячена кваліфікаційна робота автора.

Показуючи зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами необхідно зазначити наукову тему випускової кафедри, найменування організації де виконувалася робота.

Мета – це кінцева ціль кваліфікаційного дослідження. Завдання дослідження формулюються таким чином щоб досягнути поставленої мети.

Мета повинна бути сформульована чітко і лаконічно (5-6 слів) та вказувати на об'єкт і предмет дослідження.

Формулювання завдань повинно відповідати розв'язуванню певних проблем у підрозділах кваліфікаційної роботи (назви підрозділів з'являються (корелюють) з формулювань завдань дослідження).

Об'єкт дослідження – це певний фрагмент реальності, на який спрямована увага науки.

Предмет дослідження – кут зору, під яким розглядається об'єкт дослідження. Предмет дослідження встановлюють за такими головними ознаками: що вивчаємо і в якому аспекті, для чого?

Методи дослідження. У вступі необхідно розкрити застосування методів дослідження для розв'язання завдань у кваліфікаційній роботі.

Інформаційне забезпечення дослідження – в цій частині необхідно зазначити авторів основних наукових праць, законодавчо-нормативні акти, плану та статистичну документацію, яку в своїй

роботі використовував дослідник.

Кваліфікаційна робота повинна містити елементи наукової новизни.

Визначаючи *наукову новизну* одержаних в роботі результатів, необхідно навести наукові положення, які отримані дослідником, з виділенням відмінності одержаних дослідником результатів від відомого раніше.

Наукова новизна виявляється у наявності сформульованих і обґрунтованих нових *теоретичних положень, методологічних та методичних рекомендацій, які впроваджені в практику* і впливають на досягнення нових результатів.

Обґрунтовуючи *практичне значення одержаних результатів*, необхідно навести відомості про фактичне та можливе використання результатів дослідження.

Апробація результатів дослідження здійснюється у статтях, виступах на конференціях, симпозіумах, конгресах. Тому автор повинен зазначити опубліковані ним статті, тези та отримані документи (сертифікати та ін.), у яких висвітлено або зафіксовано результати дослідження.

2.3. Структура кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота повинна містити три (приблизно, рівних за розміром) основних розділи, кожний із яких, реалізує свої завдання та складається також з приблизно рівних за розміром підрозділів.

У *першому розділі* досліднику необхідно окреслити основні етапи розвитку наукової думки порушеної проблеми (провести огляд наукових літературних джерел). При цьому, потрібно стисло та критично висвітлити роботи своїх попередників, в першу чергу, звернувши увагу на опубліковані монографії, статті та захищені дисертації. Критично висвітлюючи роботи попередників, дослідник повинен дати свою оцінку їх твердженням, визначенням, висновкам, пропозиціям та виділити ті питання, що залишилися не вирішеними, і тим самим визначити ту частину проблеми, яку буде вирішувати автор.

У *першому розділі* доцільно, також, провести огляд законодавчо-нормативної бази, основних положень та концептуальних засад, які регламентують досліджувану проблему, використання надбань попередніх дослідників з досліджуваної проблеми в практичній діяльності держави, регіонів, галузей, підприємств, організацій, навчальних закладів та ін., а також закордонний досвід вирішення аналогічної проблеми.

У *другому розділі* обґрунтовується вибір напряму та викладається методика проведення кваліфікаційного дослідження, наводяться методи вирішення сформульованих завдань. Проводиться аналіз об'єкта дослідження: аналізуються основні тенденції, закономірності, методи розрахунків, гіпотези, що розглядаються, принципи дії та характеристики використовуваних програм, методик, предметів та явищ.

У *третьому розділі* описується хід дослідження дослідника, умови та основні етапи проведених експериментів, з вичерпною повнотою викладаються результати власних досліджень та пропозицій дослідника, як вони одержані, в чому полягає їх новизна та практична цінність. Дослідник повинен дати оцінку повноти вирішення поставлених завдань, достовірності одержаних результатів, та порівняти одержані результати з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних дослідників, обґрунтувати необхідність додаткових досліджень.

Сутність отриманого у кожному розділі наукового результату (новизна, достовірність і практична цінність) викладається у висновках до розділу (1-2 аркуші).

У загальних висновках (3-4 аркуші) викладаються здобуті у роботі найбільш важливі наукові та практичні результати, які сприяли розв'язанню досліджуваної проблеми. Наводяться кількісні показники одержаних результатів та обґрунтовується їх достовірність. Формулюються рекомендації щодо наукового та практичного використання одержаних результатів.

В кінці роботи наводиться *список використаних джерел* (монографій, статей, законодавчо-нормативних даних, архівних матеріалів, Інтернет-джерел та ін.). Кількість таких джерел повинна бути не менше 40. Основний текст роботи (без додатків) повинен містити не менше 40 аркушів.

РОЗДІЛ 3 ОФОРМЛЕННЯ ТА ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

3.1. Вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота друкується на одній стороні білого аркуша формату А4 (210 x 297 мм). Шрифт – 14, міжрядковий інтервал – 1,5, поля – ліве – 25 мм, верхнє, нижнє – 20 мм, праве – 10 мм. Абзац – 10 мм.

Використовувати в роботі будь-які кольори, окрім чорного не допускається. Для виділення в тексті якоїсь ключової фрази або слова (крім назв структурних частин, заголовків розділі та підрозділів) слід користуватися курсивом, а не жирним шрифтом.

Титульний аркуш оформляється згідно додатку В.

На першому аркуші поміщається УДК, анотацію та ключові слова українською і англійською мовами (додаток Г).

Наступні сторінки – зміст, вступ, основний текст, висновки, список використаних джерел та додатки.

Зміст, вступ, кожний розділ, висновки, список використаних джерел та додатки розпочинаються з початку нового аркуша.

Розділи нумеруються арабськими цифрами на окремій строчці – 1, 2, 3 (слово Розділ друкується, крапка в кінці номера розділу та його назви не ставиться). Нижче (у наступному рядку) наводиться назва розділу.

Підрозділи нумеруються двома арабськими цифрами, з яких перша означає номер розділу, друга – номер підрозділу в розділі, наприклад – 1.1. (слово Підрозділ не друкується, крапка в кінці номера підрозділу ставиться, а назви ні) (додаток Д).

Слова «ЗМІСТ», «ВСТУП», назви розділів, «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкуються великими жирними буквами по центру аркуша.

Назви підрозділів друкуються звичайним жирним шрифтом (крім першої букви) з абзацного відступу з вирівнюванням по ширині.

Між слова «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» та текстом, а також назвами розділів та підрозділів, назвами підрозділів та текстом повинен бути один додатковий інтервал (додаток Д).

Між текстом та назвою таблиці, назвою таблиці та таблицею, таблицею та текстом, текстом та рисунком, рисунком та його назвою, назвою та текстом, перед і після формули повинен бути один додатковий інтервал.

У роботі обов'язкове посилання в квадратних дужках на використану літературу, наприклад [4, с. 77] – номер в списку літературного джерела та сторінки в ньому, або [6; 9] – номери в списку двох літературних джерел.

Формули, рисунки і таблиці нумеруються в межах розділів. Дозволяється оформляти текст таблиці 12 шрифтом. Формули наводяться в редакторі формул курсивом по центру. Формули нумеруються в круглих дужках справа, перша цифра у назві формули означає номер розділу, наприклад – 1.3 (третя формула першого розділу). Аналогічно нумеруються таблиці і рисунки.

Між цифрами якими нумеруються формули, таблиці та рисунки ставиться крапка. Після останньої цифри в номері рисунка ставиться крапка, а таблиці та формули – крапка не ставиться.

Слово таблиця і її номер зазначаються справа зверху над таблицею, назва таблиці – в наступному рядку по центру (додаток Е). Слово рис. і його номер зазначаються нижче рисунка, з абзацним відступом, потім у цьому ж рядку зазначається назву рисунку, вирівнювання по ширині, абзац 10 мм (додаток Ж). Слова «Таблиця», «Рис.» та їх назву набирають звичайним шрифтом. В кінці назви таблиці та рис. крапка не ставиться.

Таблиці та рисунки наводяться зразу після їх першого згадування, або з початку наступної сторінки. В тексті посилаючись на таблицю та рисунок пишуть табл. та рис., а не таблиця і рисунок.

Не рекомендується в основному тексті наводити таблиці розміром більше одного аркуша. Але, якщо текст таблиці необхідно перенести на наступний аркуш, то колонки таблиці на першому і наступному аркушах слід пронумерувати. На наступній сторінці пишуть «Продовження табл. 2.1.».

Список використаних джерел оформляється згідно з Національним стандартом України: ДСТУ 8302:2015 (Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання). Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел наведено в додатку 3. Додатки нумерують кирилицею (А, Б). Назви таблиць і рисунків нумерується з використанням номера додатка (наприклад таблиця А. 5, рис. В. 4).

3.2. Підготовка до захисту кваліфікаційної роботи

На захист студент представляє:

- направлення деканату з відгуком наукового керівника;
- зшити бакалаврську роботу;
- завдання на її виконання;
- рецензію;
- роздатковий та ілюстраційний матеріали;
- результати апробації авторського дослідження.

Рекомендується на захист підготувати доповідь (презентацію, постер), яка має містити: назву роботи, виконавця та наукового керівника; мету та завдання роботи; об'єкт та предмет дослідження; наукову новизну дослідження; практичну цінність роботи; методи дослідження; коротку інформацію за розділами, висновки та перспективи дослідження.

3.3. Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи

	Критерії оцінювання	К-сть балів
Вступ	Обґрунтування актуальності обраної теми, визначення мети та завдань її дослідження. Визначення теоретичної або прикладної проблеми (питання), що має відповідне значення у сфері дослідження, елементів наукової новизни обраної теми	1-5
Розділ 1	Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій, новизна отриманих результатів. Достатність глибини теоретичних досліджень	1-10
Розділ 2	Рівень глибини досліджень із застосуванням аналітичних розрахунків, методики досліджень, представлення методів і засобів проведення наукових досліджень	1-20
Розділ 3	Оцінка результатів досліджень <ul style="list-style-type: none"> - обґрунтування перспективних параметрів розвитку; - обґрунтування напрямів удосконалення досліджуваної проблеми; - прогнозування, аналіз результатів дослідження з використанням програмних продуктів. Практична цінність отриманих результатів та можливість їх впровадження. Чіткість висновків та рекомендацій	1-20
	Змістовність, цілісність, якість оформлення та ілюстрованість, виконаної роботи	1-5
	Якість захисту роботи (уміння стисло, послідовно й чітко викласти сутність і результати дослідження; здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди; загальний рівень підготовки здобувача вищої освіти; володіння культурою презентації). Змістовні відповіді на запитання членів підсумкової атестаційної комісії	1-35
	Апробація результатів (наукові публікації, сертифікати участі в конференціях тощо)	1-5
	Разом	100

ДОДАТКИ

Додаток А

Бланк завдання на кваліфікаційну роботу

(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут, факультет _____

Кафедра _____

Ступінь вищої освіти _____

Галузь знань/ (Спеціальність) _____

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____

керівник роботи _____

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затвержені наказом університету від « ____ » 20__ р. № _____

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи _____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

5.Перелік графічного матеріалу _____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з / п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка

Студент _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____

Бланк рецензії

**РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»**

студента _____
(ПІП)

_____ (тема роботи)

Галузі знань / спеціальності _____

Факультет _____

Кафедра _____

Зміст рецензії

Актуальність наукового дослідження _____

Стисла характеристика розділів роботи _____

Наукова новизна та практична цінність наукового дослідження _____

Зворотня сторона бланку рецензії

Апробація результатів наукового дослідження _____

.....

Якість оформлення роботи _____

.....

Недоліки в роботі _____

.....

Загальний висновок _____

.....

Оцінка роботи _____

.....

Робота рекомендована до захисту з оцінкою «_____»

Рецензент _____

(науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи, підпис, ПП)

«_____» _____ 20__ р

Приклад оформлення титульного аркуша

**Міністерство освіти і науки України
Приватний вищий навчальний заклад
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»**

Факультет географії, історії та туризму

Кафедра географії і туризму

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»**

(шрифт 14 напівжирний, всі букви великі)

Виконала:

студентка факультету географії, історії та туризму
спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія)
(прізвище імя по батькові)

Науковий керівник

д.геогр. н. (к.геогр. н.), професор (доцент)
(прізвище імя по батькові)

Рецензент:

д.геогр.н. (к.геогр.н.), професор (доцент)

Національний університет водного
господарства та природокористування
*(науковий ступінь, вчене звання, місце роботи,
прізвище імя по батькові)*

Рівне – 20_____

Приклад оформлення 1-го аркуша

КАРДАШ В. А.

ГЕОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТОПОНІМІЧНОЇ СИСТЕМИ РІВНЕНЩИНИ

Висвітлено теоретико-методологічні основи вивчення топонімічної системної регіону. Здійснено географічний аналіз топонімічної системи Рівненської області. Розкрито походження географічних назв Рівненської області. Проведено комплексний аналіз та систематизацію назв водних об'єктів (річок, озер, боліт) та населених пунктів зумовлених природними та соціально-економічними умовами території. Розкрито значення топонімів як джерела географічних знань.

Ключові слова: топоніми, топонімічна система, гідроніми, ойконіми, Рівненська область.

КАРДАШ В. А.

ГЕОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТОПОНІМІЧНОЇ СИСТЕМИ РІВНЕНЩИНИ

(англійською мовою)

Key words: *(англійською мовою)*

Приклад написання назви розділу, підрозділу та початку текстової частини підрозділу

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ
ТОПОНІМІЧНОЇ СИСТЕМИ РЕГІОНУ

1.1. Топонімічна система регіону

Географічні назви (топоніми) акумулюють і зберігають протягом віків важливу інформацію. Під топонімом розуміють власне ім'я, яке у відповідному контексті, з урахуванням місця, часу, мови й писемності, служить для вирізнення якогось одного географічного об'єкта – з поміж інших географічних об'єктів. Сукупність географічних назв, будь-якої території називають топонімією цього регіону та поділяють на окремі топонімічні класи.

Приклад оформлення таблиці

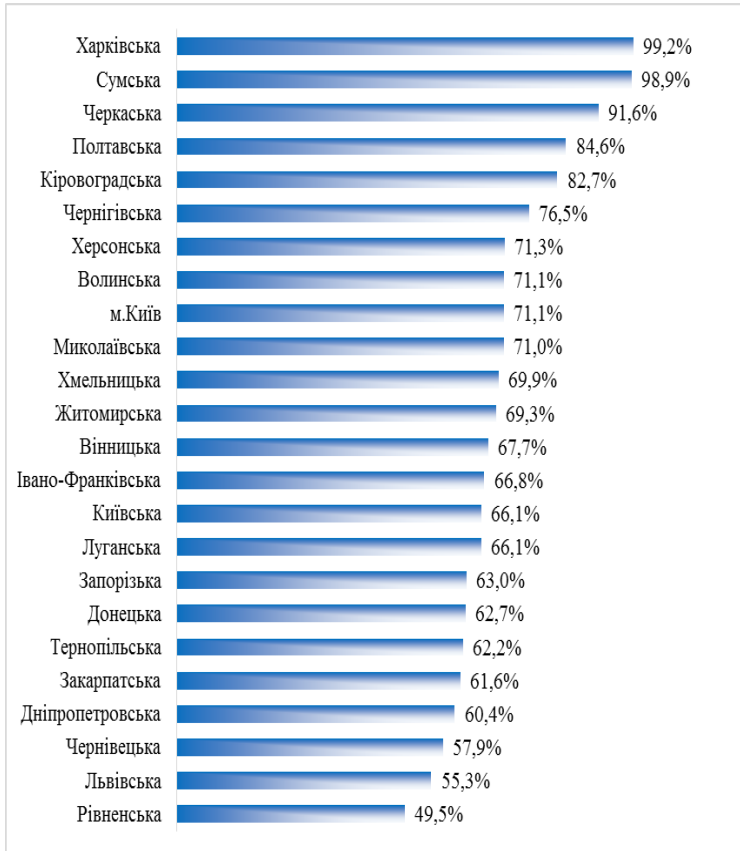
Таблиця 1.1.*

Динаміка кількості готельних закладів у Рівненській області

Показники	Роки				
	1990	2000	2010	2020	2023

*Складено за даними [12, с. 5]

Приклад оформлення рисунка

Рис. 1.1. Охоплення дітей позашкільною освітою в гуртках закладів позашкільної та загальної середньої освіти (%)

**Приклади оформлення бібліографічного опису у списку
використаних джерел**

<i>Вид літературного джерела</i>	<i>Зразок бібліографічного запису</i>
Книги: Один автор	1. Андріяш В. Державна етнополітика України в умовах глобалізації. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 328 с.
Два автори	1. Zhovinsky E. Ya., Kryuchenko N. O., Paparyha P. S. <i>Geochemistry of Environmental Objects of the Carpathian Biosphere Reserve</i> . Kyiv, 2013. 100 p. 2. Людський розвиток в Україні: трансформація рівня життя та регіональні диспропорції: у 2-х т.: кол. моногр. Київ, 2012. 436 с.
Незалежно від кількості авторів	1. Яцків Я. С., Радченко А. І. Про ефективність видання наукових журналів в Україні. <i>Вісн. НАН України</i> . 2012. № 6. С. 62–67. Назарчук З. Т. Дифракція Е-поляризованих електромагнітних волн на циліндричному екрані з сеченим в формі ламаної кривої. <i>Волни і дифракція</i> . Тбілісі, 1985. Кн. 1. С. 507–511. 2. Скальський В. Р. Становлення методу акустичної емісії в установах Західного наукового центру. <i>Теорія і практика раціон. проектування, виготовлення і експлуатації машинобуд. конструкцій</i> : Праці 2 міжнар. наук.-техн. конф. (Львів, 11–13 лист. 2010). Львів, 2010. С. 9–10.
Незалежно від кількості авторів	1. Яцків Я. С., Радченко А. І. Про ефективність видання наукових журналів в Україні. <i>Вісн. НАН України</i> . 2012. № 6. С. 62–67.

Вид літературного джерела	Зразок бібліографічного запису
Без автора	1.Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. II. Київ, 2012.464
Багатотомний	1.Енциклопедія історії України: у 10 т. Київ: Наук. думка, 2013. Т. 10. 784 с.
Матеріали конференцій, з'їздів	1.Физика импульсных разрядов в конденсированных средах. 1.Материалы XVI Международной научной конференции (19–22 авг. 2013, г. Николаев). Николаев, 2013. 253 с.
Препринти	1.Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль: Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС; 06-1).
Каталоги	1.Національна академія наук України. Анотований каталог книжкових видань 2008 року Київ: Академперіодика, 2009. 444 с.
Авторські свідоцтва	1.А.с. 1007970 СССР, МКИЗ В 25 J 15/00. Устройство для захвата неориентированных деталей типа валов / В. С. Ваулин, В. Г. Кемайкин (СССР). № 3360585/25-08 ; заявл. 23.11.81 ; опубл. 30.03.83, Бюл. № 12.
Патенти	1.Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
Автореферати дисертацій Рецензія	1.Старовойт С. В. Видавнича діяльність Національної академії наук України у 1918–1933 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2003. 20 с. 2.Касьянов Г. Глобальна еволюція людства: культурно-цивілізаційний вимір. <i>Вісн. Кн. палати</i> . 2001. № 12. С. 14–15.

Вид літературного джерела	Зразок бібліографічного запису
	Рец. на кн.: Шейко В. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець XIX – початок XX ст.): монографія: у 2 т. Харків, 2001. Т. 1. 520 с. ; т. 2. 400 с.
Електронні ресурси	<p><i>Опис ресурсу загалом</i> .Наукові публікації і видавнича діяльність НАН України. Київ, 2007. URL: http://www.nas.gov.ua/publications (дата звернення: 19.03.2014).</p> <p><i>Опис частини електронного ресурсу у позатекстовому переліку бібліографічних посилань (списку літератури)</i>.Garfield E. More on the ethics of scientific publication: abuses of authorship attribution and citation amnesia undermine the reward system of science. <i>Essays of an information scientist</i>. URL: http://www.garfield.library.upenn.edu/essays/v5p621y1981-82.pdf (Last accessed: 16.04.2013).</p> <p><i>Опис частини електронного ресурсу у підрядковому бібліографічному посиланні (посторінкових примітках)</i> за умови, що в тексті наведено бібліографічні відомості, які дозволяють документ ідентифікувати (його назву і прізвища авторів, рік випуску) (п. 5.3.6):</p> <p>* URL: http://www.garfield.library.upenn.edu/essays/v5p621y1981-82.pdf (Last accessed: 16.04.2013).</p>